

MONTESQUIEU INSTITUUT

Wat België van Nederland kan leren in het debat over Europa.

Tot het begin van de jaren negentig van de vorige eeuw werden bijna alle lidstaten van de EU gekenmerkt door een permissieve consensus: een onwetend en ongeïnteresseerd publiek steunde impliciet de pro-Europese opvattingen van de traditionele partijen. In de daaropvolgende jaren verschenen in de meeste lidstaten partijen met een meer negatieve opinie over de EU. Nederland en België leken lang immuun voor deze evolutie. Maar in 2005 was ook Nederland aan de beurt. Het referendum over de Europese Grondwet bood een uitstekend forum aan partijen met een uitgesproken anti-Europese houding en verplichtte de klassieke partijen tot het innemen van duidelijke standpunten. Het deed sommigen overlopen naar het eurosceptische kamp. Maar het debat over Europa stak de kop op, bleef tijdens de jaren daarna sluimeren en laaide weer in alle hevigheid op in de campagne voor de verkiezingen in 2012.

Belgische politici bleven eenzaam achter in hun consensuele adoratie voor de Europese Unie. Met uitzondering van enkele extreme maar politiek machteloze partijen koesterden liberalen, sociaal-democraten, christen-democraten en zelfs groenen en nationalisten uit beide landsdelen een zedig stilzwijgen over Europa. Het was best handig om niet over Europa te moeten wedijveren: het liet hen immers toe om zich te profileren op de institutionele discussie, een thema waarvan ze allemaal geloofden dat het hen verkiezingsoverwinningen zou schenken. Intussen bleef Europa verweesd achter. Massamedia negeerden Europa omdat het wegens de politieke consensus niet paste in hun conflict frame, de publieke opinie bleef er onverschillig voor omdat de massamedia hen geen informatie voederde, en politici schonken er geen aandacht aan omdat er geen electorale winst mee te halen viel. Een schoolvoorbeeld van een vicieuze cirkel.

Voor de Belgische bevolking bleef Europa op deze manier een elitair gedoe en, ondanks de fysieke nabijheid, een ver-van-mijn-bed show. Comfortabel voor politici, maar nefast voor de democratie. De impact van Europa werd immers steeds groter, de bewegingsruimte voor nationale en regionale beleidsmakers steeds kleiner. De maatschappelijke keuzes die er echt toe doen (klimaat, migratie, economische ontwikkeling) ontsnappen steeds meer aan de nationale politiek en worden steeds vaker door de lidstaten gezamenlijk genomen op het Europese niveau. De Belgen leken wel opgesloten in de grot van Plato, bedwelmd door de schijnvertoning van de opeenvolgende staatsvormingen terwijl buiten de grot, en vooral buiten hun medeweten, de relevante politieke discussies woedden. Het is echter een lege democratie waarin het belangrijkste beslissingsniveau niet op de radar van de burgers staat.

Maar recent zijn er tekenen van hoop. Sinds de lidstaten hebben toegestaan dat de Europese Unie zich vastbijt in het begrotingsbeleid is het zelfs voor de Belgische bevolking duidelijk geworden hoe sterk gezamenlijke Europese beslissingen via nationale belastingen en besparingen ingrijpen op hun dagelijkse leven. Ook Belgische politici kunnen zich niet langer wegsteken en moeten kleur bekennen. Sociaal-democraten, de Franstalige PS op kop, verketteren de 'saneringsdrift' van de Europese Commissie, terwijl liberalen en vooral de nationalistische N-VA de budgettaire recepten van Europa de hemel in prijzen. Typisch Belgisch is dat ook deze discussie zich ent op de communautaire breuklijn. Positief hieraan is dat het Europese debat zich vermengt met het binnenlandse en dat de kans reëel is dat de Europese dimensie een prominente plaats verovert in de aanloop naar de verkiezingen van

MONTESQUIEU INSTITUUT

2014. Dat zou meteen beter aan de politieke realiteit beantwoorden: de grenzen tussen de bestuursniveaus vervagen, Europa is al lang geen buitenland meer.

België zou hiermee opnieuw aansluiting vinden bij Nederland en als stichtende lidstaat de democratie in Europa een handje kunnen helpen. Echte democratie bestaat immers pas als burgers de keuze gegeven wordt tussen verschillende ideeën en tussen degenen die de politieke macht willen krijgen om die ideeën in beleid om te zetten. Het is daarbij noodzakelijk dat politici – op correcte en intellectueel eerlijke wijze – hun keuzes met betrekking tot Europa expliciet maken en erover debatteren, dat massamedia erover berichten en dat burgers er hun stem op baseren. In zo'n situatie bestaat uiteraard het risico dat heel wat kiezers hun stem geven aan partijen die zeer kritisch staan tegenover de EU. Laat dat een stimulans zijn voor degenen die in de EU wel het geschikte vehikel zien om vrede en welvaart te garanderen. Deze laatsten hebben immers het gelijk aan hun zijde: het enige afdoende antwoord op de effecten van de economische globalisering is politieke integratie, méér Europa dus. Maar zij die hierin geloven moeten zich wel realiseren dat een Europese Unie zonder democratisch draagvlak geen duurzame toekomst gegund is. En democratie begint bij debat, een discipline waarin Nederlanders uitblinken.

Peter Bursens (Universiteit van Antwerpen) ging op 14 januari in het Huis van Europa te Den Haag in debat met dhr. Baron Van Daele (voormalig kabinetchef van de vaste voorzitter van de Europese Raad). Zie voor meer informatie www.montesquieu-instituut.nl/belgie

Dit debat is onderdeel van de debatserie 'De staat van de Europese democratie' die Trouw en het Montesquieu Instituut samen organiseren.